

**Левіт Дмитро Анатолійович,**

кандидат філософських наук, доцент  
доцент кафедри академічного та естрадного вокалу,  
Київський столичний університет імені Бориса Грінченка, м. Київ  
[d.lievit@kubg.edu.ua](mailto:d.lievit@kubg.edu.ua)  
ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0003-3237-6427>

## **ВИЗНАННЯ РЕЗУЛЬТАТІВ НЕФОРМАЛЬНОГО НАВЧАННЯ У МИСТЕЦЬКИХ УНІВЕРСИТЕТАХ: ВИКЛИКИ, ПРАКТИКИ ТА ПОРІВНЯЛЬНИЙ АНАЛІЗ**

**Анотація:** у статті здійснено комплексний аналіз стану упровадження практики визнання результатів неформальної та інформальної освіти (ВНРН) у вищих мистецьких закладах освіти України, що розглядається як важливий інструмент підвищення якості підготовки фахівців, індивідуалізації освітнього процесу та розширення можливостей професійної реалізації здобувачів. На основі емпіричного дослідження, проведеного серед студентів 2–3 курсів та магістрантів, а також викладачів кафедри академічного та естрадного вокалу Київського столичного університету імені Бориса Грінченка, виявлено ключові проблеми: низький рівень обізнаності студентів про процедури ВНРН, недостатню доступність інформаційних матеріалів, складність підготовки портфоліо та відсутність уніфікованих критеріїв оцінювання творчих результатів. Особливу увагу приділено порівнянню українських підходів із провідними європейськими практиками (Шотландія, Норвегія, Швеція, Нідерланди), які демонструють ефективність законодавчого закріплення процедур, інтеграції RPL до національних кваліфікаційних рамок і використання цифрових інструментів. Запропоновано рекомендації щодо створення єдиних методичних матеріалів, розроблення стандартів оцінювання мистецького досвіду, автоматизації процедур подання заяв і підвищення кваліфікації викладацького складу. Отримані результати мають практичне значення для модернізації мистецької освіти України та наближення її до європейських стандартів.

**Ключові слова:** неформальна освіта; мистецька освіта; RPL; компетентності; портфоліо; кваліфікаційні рамки.

## **RECOGNITION OF NON-FORMAL LEARNING OUTCOMES IN ART UNIVERSITIES: CHALLENGES, PRACTICES, AND COMPARATIVE ANALYSIS**

**Abstract:** The article analyzes the state of implementation of the recognition of non-formal education results in higher art education institutions in Ukraine. Based on empirical research conducted among students and faculty of the Department of Academic and Pop Vocal at Borys Grinchenko Kyiv Metropolitan University, the study revealed a low level of awareness among students, the complexity of procedures, and the lack of clear assessment criteria. Leading European practices (Scotland, Norway, Sweden, the Netherlands) and the possibilities of their adaptation to the Ukrainian context are considered. Recommendations are proposed for the unification of procedures, the development of methodological materials, the creation of digital tools, and the improvement of faculty qualifications.

**Keywords:** non-formal education; art education; RPL; competencies; portfolio; qualification frameworks.

© Київський столичний університет імені Бориса Грінченка, 2025

© Левіт Д., 2025

**П**остановка та обґрунтування актуальності проблеми. Сучасна система вищої освіти в Україні перебуває у фазі глибоких структурних змін, що зумовлені інтеграцією до Європейського освітнього простору, цифровізацією навчального процесу та посиленням вимог до мобільності здобувачів освіти. Важливим аспектом цих змін є визнання результатів неформальної та інформальної освіти (далі — ВНРН), що дозволяє студентам інтегрувати здобуті поза академічними програмами знання та навички у власну освітню траєкторію. Особливе значення ця практика має для мистецьких університетів, де формування компетентностей значною мірою відбувається у творчих середовищах поза аудиторією: вокальні лабораторії, театральні студії, участь у конкурсах і фестивалях, індивідуальні заняття з майстрами. За словами Л. Лук'янової та Л. Ващенко, «освіта набуває якісних змін, суттєво збільшується кількість суб'єктів освітнього процесу, урізноманітнюються ціннісні установки й вікові особливості дорослих учнів» [2, С. 402]. Визнання таких результатів сприяє індивідуалізації навчального процесу, підвищує мотивацію до саморозвитку й дозволяє університетам реагувати на динамічні потреби ринку праці у сфері культури й мистецтв.

**Метою статті** є комплексний аналіз впровадження ВНРН у мистецьких університетах України, виявлення ключових проблем і бар'єрів на прикладі кафедри академічного та естрадного вокалу Київського столичного університету імені Бориса Грінченка, а також порівняння із провідними європейськими практиками системи Recognition of Prior Learning (RPL).

**Виклад основного матеріалу.** Проблематика визнання результатів неформального та інформального навчання активно досліджується в міжнародній освітній спільноті з початку 2000-х років. Вона ґрунтується на концепції навчання упродовж життя (Lifelong Learning), яку закріплено в основоположних документах ЄС та ЮНЕСКО. Визнання таких результатів розглядається як механізм соціальної інклюзії, підвищення мобільності здобувачів і забезпечення доступу до формальної освіти для осіб із різним освітнім бекграундом.

Міжнародна практика спирається на підхід Recognition of Prior Learning (RPL), який активно використовується у країнах ЄС, Австралії, Канаді. RPL охоплює визнання всіх форм попереднього навчання — формального, неформального та інформального — і має на меті забезпечення гнучких шляхів здобуття кваліфікацій. Harris і Wihak (2018) зазначають, що визнання результатів неформальної освіти позитивно впливає на соціальну мобільність і сприяє підвищенню статусу здобувачів на ринку праці [3]. У мистецьких закладах RPL реалізується через оцінювання

портфоліо, зовнішні сертифікати й демонстрацію практичних навичок, що особливо важливо для творчих спеціальностей.

У теоретичному плані ВНРН базується на кількох ключових підходах: компетентнісному, що акцентує на вимірюванні досягнутих результатів (knowledge, skills, competences), портфолійному, який передбачає документування особистісних здобутків у цифровому чи друкованому форматі, та підході зовнішньої експертизи, коли оцінювання здійснюють незалежні фахівці. Згідно з рекомендаціями Cedefop (2015), процес визнання має бути прозорим, багаторівневим і містити чотири етапи: ідентифікацію, документування, оцінювання та сертифікацію здобутих компетентностей [6].

Особливістю мистецької освіти є те, що значна частина професійних компетентностей формується в неформальних середовищах: творчих студіях, проектах, індивідуальній роботі з наставником. Це потребує гнучких інструментів визнання, орієнтованих не лише на академічні результати, а й на художню якість виконання та творчу індивідуальність. У цьому контексті досвід упровадження **Recognition of Prior Learning (RPL)** у країнах ЄС демонструє ефективність поєднання формальних освітніх рамок із практичними механізмами оцінювання (цифрові портфоліо, аудіо- та відеозаписи виступів, відгуки експертів), що може бути адаптовано для українських мистецьких ЗВО.

Правові підстави для визнання неформального та інформального навчання в Україні закріплені у ст. 13 Закону України «Про освіту», яка визначає, що такі результати можуть бути зараховані на відповідному рівні освіти [1].

Попри наявність законодавчих підстав і поодинокі інституційні ініціативи, практика визнання результатів неформальної освіти у вищих мистецьких навчальних закладах України залишається епізодичною та нерівномірною. Станом на 2025 рік лише кілька університетів мають внутрішні нормативні акти, що регламентують процедуру ВНРН, серед них — Київський столичний університет імені Бориса Грінченка, де діє «Порядок визнання та перезарахування результатів навчання в Київському столичному університеті імені Бориса Грінченка» [4], а також деякі консерваторії та академії культури, які тестують подібні механізми у межах пілотних проєктів. Більшість закладів або не мають розроблених документів, або обмежуються загальними положеннями про можливість зарахування результатів попереднього навчання без деталізації процедур.

Серед ключових труднощів респонденти нашого дослідження та експерти мистецької освіти називають кілька системних проблем. По-перше, **відсутність єдиних критеріїв і методик оцінювання творчого досвіду**: навіть за наявності

сертифікатів, відеозаписів виступів чи відгуків наставників складно визначити, як ці результати корелюють із навчальними результатами за освітньою програмою. По-друге, **недостатня інформаційна підтримка студентів**: більшість здобувачів дізнаються про можливість ВНРН випадково, що знижує рівень залучення до цього процесу. По-третє, **консервативність академічного середовища**, особливо у галузях із сильною традицією індивідуального наставництва (вокал, диригування, акторська майстерність). Частина викладачів ставиться до неформальних курсів і тренінгів із пересторогою, вважаючи їх менш контрольованими за якістю.

Додатково ускладнює процес **адміністративне навантаження**: підготовка, розгляд і затвердження портфоліо вимагають часу, що створює додатковий тиск на кафедри, де часто бракує ресурсів і кадрового складу. У цьому контексті показовим є досвід КСУБГ, де колегіальний розгляд заяв здійснюється на засіданнях кафедр, але навіть там визнають потребу в автоматизації процесів (цифрові платформи для подання заяв, інтегровані системи оцінювання).

Узагальнюючи, можна констатувати, що попри позитивні приклади впровадження, національна система визнання неформальної освіти в мистецьких ЗВО перебуває на етапі становлення та потребує уніфікації процедур, розроблення методичних рекомендацій і системної роботи з викладацьким складом та студентами.

З метою глибшого розуміння ставлення студентів і викладачів до практики визнання результатів неформальної освіти було проведено анонімне опитування серед здобувачів 2–3 курсів бакалаврату та 1 курсу магістратури спеціальності **2.B5.00.01 «Сольний спів»**, а також науково-педагогічних працівників кафедри академічного та естрадного вокалу Київського столичного університету імені Бориса Грінченка. У дослідженні взяли участь **38 студентів і 11 викладачів**, що забезпечує репрезентативність для кафедри та дозволяє окреслити загальні тенденції.

**Рівень обізнаності.** Опитування засвідчило, що лише **47 % студентів** добре знайомі з процедурою ВНРН, тоді як **36 %** мають лише загальне уявлення, а **17 %** уперше дізналися про таку можливість під час дослідження. Це свідчить про недостатню інформаційну підтримку з боку адміністрації. Серед викладачів ситуація значно краща: **91 %** респондентів заявили про повне розуміння процедури.

**Доступність інформації.** Лише 29 % студентів вважають інформацію щодо подання заяви на ВНРН зрозумілою й доступною, тоді як 30 % відзначили значні труднощі у пошуку чітких інструкцій. Це підтверджує потребу у створенні покрокових гайдів і проведенні роз'яснювальних зустрічей.

**Досвід використання.** Лише **18 % студентів** зверталися із заявами на зарахування неформальної освіти; з них 60 % отримали позитивне рішення. Серед викладачів 45 % брали участь у роботі комісії, що розглядають такі заяви.

**Мотиваційні чинники.** Основними мотивами студентів є можливість скоротити навчальне навантаження (76 %), офіційне підтвердження здобутих поза університетом компетентностей (63 %) та підвищення мотивації до самоосвіти (48 %). Викладачі наголосили, що ця практика сприяє формуванню більш зрілих і відповідальних освітніх траєкторій.

**Бар'єри.** Серед основних труднощів респонденти виокремили складність підготовки портфоліо (54 %), невпевненість у зарахуванні результатів онлайн-курсів (49 %) і відсутність чітких критеріїв оцінювання (43 %). Викладачі додатково зазначили значний адміністративний тиск, пов'язаний із підготовкою рішень та протоколів.

**Довіра до процедури.** Лише **35 % студентів** повністю довіряють компетентності викладачів щодо оцінювання неформального досвіду, 52 % «скоріше довіряють», а 13 % висловили сумніви. Це вказує на необхідність підвищення прозорості та обґрунтованості рішень.

**Загальна оцінка корисності.** Переважна більшість студентів (**82 %**) і викладачів (**91 %**) погодилися, що ВНРН є важливим інструментом індивідуалізації навчального процесу й підвищення мотивації.

Отримані дані виявили суперечливу картину: студенти високо оцінюють потенціал цієї практики, але через брак інформації та складність процедур не використовують її активно. Викладачі ж підтримують концепцію ВНРН, але наголошують на необхідності чіткіших методичних рекомендацій і зменшення адміністративного навантаження.

Європейський досвід упровадження визнання результатів неформальної освіти засвідчує, що успіх цієї практики безпосередньо пов'язаний із законодавчими гарантіями, інтеграцією до національних кваліфікаційних рамок і створенням зрозумілих для здобувачів процедур.

У країнах ЄС RPL інтегровано в національні кваліфікаційні рамки:

- **Шотландія** є одним із піонерів у цій сфері: **Scottish Credit and Qualifications Framework (SCQF)**, розроблений ще на початку 2000-х років, дозволяє визнавати до 50 % кредитів програми через попередньо здобутий досвід, у тому числі творчі й професійні досягнення. Тут активно використовуються цифрові портфоліо й кейс-метод для демонстрації набутих компетентностей [6].

- **Норвегія** має довгу традицію законодавчо врегульованого RPL: так званий «Practice Candidate Scheme» працює з 1952 року, а реформа **Kompetansereformen** (1999 р.) надала студен-

там і працівникам культури офіційний доступ до процедур оцінювання попереднього навчання, що особливо важливо для творчих галузей із високим рівнем практичної підготовки [6].

• **Швеція** зробила акцент на доступності: у межах проєкту **RPLip** було створено шаблони самооцінювання, інструкції для студентів і викладачів, онлайн-ресурси з поетапними поясненнями процесу, що значно спростило взаємодію здобувачів із університетськими комісіями [7].

• **Нідерланди** запровадили **Ervaringscertificaat** — сертифікат, що офіційно засвідчує компетентності, набуті поза формальною освітою. Це дозволяє особам використовувати документ як частину заяви для вступу на навчальні програми або при працевлаштуванні [5].

Порівняння засвідчує: успішність впровадження RPL залежить від універсальних принципів, якими є прозорість процедур, багаторівневість оцінювання (ідентифікація, документація, оцінка, сертифікація) та тісна взаємодія з роботодавцями, що робить результати RPL вагомими не лише для університету, а й для ринку праці.

Ці напрацювання можуть бути ефективно адаптовані для українських мистецьких ЗВО, зокрема через створення типових шаблонів портфоліо, залучення зовнішніх експертів і формування бази сертифікованих курсів, рекомендованих до зарахування..

**Висновки.** Визнання результатів неформальної та інформальної освіти в мистецьких ЗВО України є перспективним інструментом гнучкої організації освітнього процесу, який дозволяє враховувати індивідуальні потреби студентів і підвищує мотивацію до саморозвитку. Проведене дослідження виявило проблеми недостатньої поінформованості здобувачів, складність процедур і відсутність чітких критеріїв оцінювання. Європейський досвід підтверджує, що ефективність RPL зумовлена наявністю законодавчих гарантій, прозорих механізмів і належної підготовки викладацького складу. Для українських мистецьких ЗВО доцільним є розробка єдиних стандартів оцінювання творчого досвіду, створення цифрових портфоліо та проведення інформаційно-консультційних заходів для студентів.

#### СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Закон України «Про освіту» від 05.09.2017 № 2145-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19#Text> (дата звернення: 28.07.2025).
2. Лук'янова Л., Ващенко Л. Неформальна освіта різних категорій дорослого населення. Освіта дорослих: теорія, досвід, перспективи. 2019. Вип. 2 (18). С. 400–417. URL: [https://lib.iitta.gov.ua/id/eprint/734295/1/volume\\_2\\_2019-400-417.pdf](https://lib.iitta.gov.ua/id/eprint/734295/1/volume_2_2019-400-417.pdf) (дата звернення: 28.07.2025).
3. Harris J., Wihak C. The Recognition of Non-Formal Education in Higher Education. Journal of Adult and Continuing Education. 2018. Vol. 33 (1). URL: <https://files.eric.ed.gov/fulltext/EJ1180057.pdf> (дата звернення: 28.07.2025).
4. Київський столичний університет імені Бориса Грінченка. Порядок визнання та перезарахування результатів навчання в Київському столичному університеті імені Бориса Грінченка. 2024. URL: [https://kubg.edu.ua/images/stories/Departaments/vdd/documenty\\_grinchenko\\_university/rozdil\\_10/Polozhennia\\_pro\\_orhanizatsiiu\\_osv\\_protsesu.pdf](https://kubg.edu.ua/images/stories/Departaments/vdd/documenty_grinchenko_university/rozdil_10/Polozhennia_pro_orhanizatsiiu_osv_protsesu.pdf) (дата звернення: 28.07.2025).
5. Werquin P. Recognition of non-formal and informal learning: OUTCOMES, POLICIES AND PRACTICES. OECD Education Working Papers. 2010. 93 p. URL: [https://www.oecd.org/en/publications/recognising-non-formal-and-informal-learning\\_9789264063853-en.html](https://www.oecd.org/en/publications/recognising-non-formal-and-informal-learning_9789264063853-en.html) (дата звернення: 28.07.2025).
6. Cedefop. European guidelines for validating non-formal and informal learning. Luxembourg: Publications Office of the European Union, 2015. 62 p. URL: [https://www.cedefop.europa.eu/files/3073\\_en.pdf](https://www.cedefop.europa.eu/files/3073_en.pdf) (дата звернення: 28.07.2025).
7. Swedish Council for Higher Education. Recognition of Prior Learning in Practice (RPLip). Final report. Stockholm: UHR, 2021. 67 p. URL: [https://www.uhr.se/globalassets/\\_uhr.se/publikationer/2021/uhr-recognition-of-prior-learning-in-practice.pdf](https://www.uhr.se/globalassets/_uhr.se/publikationer/2021/uhr-recognition-of-prior-learning-in-practice.pdf) (дата звернення: 28.07.2025).

#### REFERENCES

1. Zakon Ukrainy «Pro osvitu» vid 05.09.2017 № 2145-VIII [Law of Ukraine «On Education»]. (2017). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19> (in Ukrainian).
2. Luk'ianova, L., & Vashchenko, L. (2019). Non-formal education of various categories of the adult population. Osvita doroslykh: teoriia, dosvid, perspektyvy — Adult Education: Theory, Experience, Prospects, 2(18), 400–417. URL: [https://lib.iitta.gov.ua/id/eprint/734295/1/volume\\_2\\_2019-400-417.pdf](https://lib.iitta.gov.ua/id/eprint/734295/1/volume_2_2019-400-417.pdf) (in Ukrainian).
3. Harris, J., & Wihak, C. (2018). The recognition of non-formal education in higher education. Journal of Adult and Continuing Education, 33(1). URL: <https://files.eric.ed.gov/fulltext/EJ1180057.pdf> (in English).

4. Kyivskyi stolichnyi universytet imeni Borysa Hrinchenka. (2024). Procedure for recognition and re-crediting of learning outcomes at Borys Grinchenko Kyiv Metropolitan University. URL: [https://kubg.edu.ua/images/stories/Departaments/vdd/documenty\\_grinchenko\\_university/rozdil\\_10/Polozhennia\\_pro\\_orhanizatsiiu\\_osv\\_protseesu.pdf](https://kubg.edu.ua/images/stories/Departaments/vdd/documenty_grinchenko_university/rozdil_10/Polozhennia_pro_orhanizatsiiu_osv_protseesu.pdf) (in Ukrainian).
5. Werquin, P. (2010). Recognition of non-formal and informal learning: Outcomes, policies and practices. OECD Education Working Papers. URL: [https://www.oecd.org/en/publications/recongnising-non-formal-and-informal-learning\\_9789264063853-en.html](https://www.oecd.org/en/publications/recongnising-non-formal-and-informal-learning_9789264063853-en.html) (in English).
6. Cedefop. (2015). European guidelines for validating non-formal and informal learning. Luxembourg: Publications Office of the European Union. URL: [https://www.cedefop.europa.eu/files/3073\\_en.pdf](https://www.cedefop.europa.eu/files/3073_en.pdf) (in English).
7. Swedish Council for Higher Education. (2021). Recognition of prior learning in practice (RPLip): Final report. Stockholm: UHR. URL: [https://www.uhr.se/globalassets/\\_uhr.se/publikationer/2021/uhr-recognition-of-prior-learning-in-practice.pdf](https://www.uhr.se/globalassets/_uhr.se/publikationer/2021/uhr-recognition-of-prior-learning-in-practice.pdf) (in English).

*Стаття надійшла до редакції 29.07.2025 р.*

*Прийнято до друку 04.11.2025 р.*